

Vides pārraudzības valsts birojs

Rūpniecības iela 23, Rīga, LV-1045, tālr. 67321173, e-pasts pasts@vpvb.gov.lv, www.vpvb.gov.lv

Rīgā

13.12.2021

Atzinums Nr. 4-03/11
Par Zemgales plānošanas reģiona attīstības programmas
2021.- 2027. gadam Vides pārskatu

Vides pārskata izstrādātājs:

SIA *“Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”*, Reģistrācijas Nr. 40003374818, adrese: Vīlandes iela 3-6, Rīga, LV-1010, e-pasts: elle@environment.lv.

Plānošanas dokuments:

Zemgales plānošanas reģiona attīstības programma 2021.-2027. gadam

2021. gada 17. novembrī SIA *“Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”* Vides pārraudzības valsts birojā (turpmāk – Birojs) ir iesniegusi plānošanas dokumenta *“Zemgales plānošanas reģiona attīstības programma 2021.-2027. gadam”* (pilnveidotā redakcija 3.0) (turpmāk – Programma) stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (turpmāk – Stratēģiskais novērtējums) vides pārskata projektu (turpmāk – Vides pārskats). Programmu izstrādāja Zemgales plānošanas reģiona administrācija, Vides pārskatu izstrādāja SIA *“Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”* (turpmāk – Izstrādātāja).

Likuma *“Par ietekmes uz vidi novērtējumu”* (turpmāk – Novērtējuma likums) 23.⁵ panta sestā daļa noteic, ka Birojs sniedz atzinumu par vides pārskatu, ņemot vērā vides pārskata atbilstību normatīvo aktu prasībām un izraudzītā risinājuma pamatojumu, kā arī nosaka termiņus, kādos izstrādātājs pēc plānošanas dokumenta apstiprināšanas iesniedz kompetentajai institūcijai ziņojumu par plānošanas dokumenta īstenošanas tiešu vai netiešu ietekmi uz vidi, arī vides pārskatā neparedzētu ietekmi. Turpat noteikts, ka gadījumā, ja izraudzītais risinājums nav pietiekami pamatots, Birojs atzinumā norāda iebildumus, kas ņemami vērā, lemjot par plānošanas dokumenta apstiprināšanu.

Šis Biroja atzinums par Vides pārskata projektu sagatavots atbilstoši Novērtējuma likuma 23.⁵ panta sestās daļas prasībām, vērtējot izraudzītā risinājuma pamatojumu un tā ietekmes uz cilvēku veselību un vidi

būtiskumu, un tajā ietverti iebildumi, kas ņemami vērā, lemjot par plānošanas dokumenta apstiprināšanu.

I. Vides pārskatā ietvertā informācija un izraudzītā risinājuma pamatojums:

Plānošanas dokumenta Vides pārskats atbilstoši Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumu Nr. 157 "*Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums*" IV nodaļas "*Vides pārskatā iekļaujamā informācija*" (turpmāk - Noteikumi Nr. 157) 8. punktā noteiktajam ietver šādu informāciju:

1. Plānošanas dokumenta galvenie mērķi, risinājumi un iespējamās alternatīvas

- 1.1. Programma ir reģionāla līmeņa vidēja termiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā noteikti vidēja termiņa stratēģiskie uzstādījumi un rīcības Zemgales plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2015. - 2030. gadam noteikto ilgtermiņa stratēģisko uzstādījumu sasniegšanai. Programmas stratēģiskajā daļā ir definētas vidējā termiņa attīstības prioritātes, noteikti rīcības virzieni attīstības prioritāšu sasniegšanai un sasniedzamie rezultāti. Programma kalpo kā vadlīnijas Zemgales plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumentu ieviešanā un reģiona vietējo attīstības plānošanas dokumentu izstrādei. Programma izstrādāta, ņemot vērā ES un nacionālos attīstības plānošanas un politikas dokumentus.
- 1.2. Vides pārskats ir izstrādāts, pamatojoties uz Biroja 2021. gada 26. marta lēmumu Nr. 4-02/24¹. Stratēģiskā novērtējuma mērķis ir integrēt vides aspektus Programmas plānošanā un lēmumu pieņemšanā, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību.
- 1.3. Programmā ir izvirzīti šādas attīstības prioritātes:
 - 1.3.1. Kvalitatīva, pieejama, daudzpusīga izglītība mūža garumā;
 - 1.3.2. Sociālā iekļaušana un veselības veicināšana;
 - 1.3.3. Uzņēmumu konkurētspēja un izaugsme;
 - 1.3.4. Viedā mobilitāte un infrastruktūra;
 - 1.3.5. Vide, daba, klimata pārmaiņas;
 - 1.3.6. Moderna un pieejama pakalpojumu sistēma;
 - 1.3.7. Kultūrvide un identitāte;
 - 1.3.8. Pilsoniska sabiedrība un aktīvas kopienas;
 - 1.3.9. Sabiedrības drošība
- 1.4. Katrai no iepriekšminētajām prioritātēm ir noteikts individuāls mērķis, kā arī izvirzīti rīcības virzieni, kas paredzēti, lai īstenotu attiecīgās prioritātes mērķa sasniegšanu:
 - 1.4.1. **1. Prioritāte** *Kvalitatīva, pieejama, daudzpusīga izglītība mūža garumā* tiks realizēta piecos rīcības virzienos: RV 1.1. Modernas, inovatīvas izglītības vides attīstība; RV 1.2. Izglītības procesa individualizācija un starpnozaru sadarbība izglītības izcilībai, izglītojamo inovācijas, tehnoloģiju prasmju un radošumu

¹ Lēmums pieejams: <https://www.vpvb.gov.lv/lv/lemumi> (skatīts 08.12.2021.).

attīstībai; RV 1.3 Vienlīdzīgas izglītības iespējas visiem; RV 1.4. Mūžizglītības kultūras veicināšana nodarbinātībai un iedzīvotāju dzīves kvalitātes nodrošināšanai un RV 1.5. Pētniecības un zinātnes potenciāla attīstība.

- 1.4.2. **2. Prioritāte** *Sociālā iekļaušana un veselības veicināšana* tiks realizēta piecos rīcības virzienos: RV 2.1. Nodrošināt ilgtspējīgu sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu attīstību reģionā, uzlabojot sociālo pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un atbilstību reģiona iedzīvotāju vajadzībām; RV 2.2. Veicināt veselības aprūpes pakalpojumu attīstību reģionā, uzlabojot pakalpojumu pieejamību un iedzīvotāju veselībratību; RV 2.3. Vienlīdzīgas izglītības iespējas visiem; RV 2.4. Mūžizglītības kultūras veicināšana nodarbinātībai un iedzīvotāju dzīves kvalitātes nodrošināšanai un RV 2.5. Nodrošināt ilgtspējīgu sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu attīstību reģionā, uzlabojot sociālo pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un atbilstību reģiona iedzīvotāju vajadzībām.
- 1.4.3. **3. Prioritāte** *Uzņēmumu konkurētspēja un izaugsme* tiks realizēta sešos rīcības virzienos: RV 3.1. Uzņēmējdarbībai pievilcīgas vides attīstība un infrastruktūras sakārtošana; RV 3.2. Zināšanu pārnese un tehnoloģiju pārnese Zemgales ekonomikas specializācijas un RIS 3 nozarēs; RV 3.3. Kapacitātes stiprināšana investīciju un finanšu kapitāla piesaistē; RV 3.4. Cilvēkkapitāla piesaiste, uzņēmīguma un atvērtās inovācijas kompetenču stiprināšana (t.sk. tūrismā); RV 3.5. Veicināt konkurētspēju vietējā un globālajā tirgū un RV 3.6. Tūrisma produktu un pakalpojumu piedāvājuma un konkurētspējas veicināšana.
- 1.4.4. **4. Prioritāte** *Viedā mobilitāte un infrastruktūra* tiks realizēta divos rīcības virzienos: RV 4.1. Attīstības centru sasniedzamības nodrošināšana un RV 4.2. Ilgtspējīga un moderna mobilitāte.
- 1.4.5. **5. Prioritāte** *Vide, daba, klimata pārmaiņas* tiks realizēta sešos rīcības virzienos: RV 5.1. Energoefektivitātes veicināšana, atjaunojamie energoresursi; RV 5.2. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, zaļās infrastruktūras veidošana; RV 5.3. Pielāgošanās klimata pārmaiņām un to mazināšana; RV 5.4. Vides infrastruktūras attīstība; RV 5.5. Aprites ekonomikas ieviešanas veicināšana un RV 5.6. Degradēto teritoriju un vēsturiski piesārņoto vietu sanācija.
- 1.4.6. **6. Prioritāte** *Moderna un pieejama pakalpojumu sistēma* tiks realizēta trīs rīcības virzienos: RV 6.1. Kvalitatīvu un viedu pakalpojumu nodrošināšana; RV 6.2. Veselīga dzīves veida sekmēšana, sporta infrastruktūras modernizācija un RV 6.3. Pārvaldības kapacitātes stiprināšana.
- 1.4.7. **7. Prioritāte** *Kultūrvide un identitāte* tiks realizēta četros rīcības virzienos: RV 7.1. Kultūras un dabas mantojuma saglabāšana un ilgtspējīga izmantošana; RV 7.2. Kultūras daudzveidības un kultūrtelpu dažādības stiprināšana; RV 7.3. Kultūras un radošo industriju attīstība un RV 7.4. Iesaistoša kultūrvide.

- 1.4.8. **8. Prioritāte** *Pilsoniska sabiedrība un aktīvas kopienas* tiks realizēta divos rīcības virzienos: RV 8.1. Saliedētas un pilsoniski aktīva sabiedrības veidošana un RV 8.2. Kopienas kapacitātes stiprināšana.
- 1.4.9. **9. Prioritāte** *Sabiedrības drošība* tiks realizēta piecos rīcības virzienos: RV 9.1. Drošības sistēmas izveide un pilnveide Zemgales reģionā; RV 9.2. Pētnieciskas darbības, kas sekmēs drošības risku mazinājumu reģiona ietvaros; RV 9.3. Praktiskie pasākumi, kas vērsti uz fiziskas drošības uzlabojumiem pašvaldībās; RV 9.4. Pilsoniskas sabiedrības un organizāciju veicināšana, palielinot zināšanu līmeni sabiedrības drošības jautājumos un RV 9.5. Digitālo un IKT tehnoloģiju integrācija drošības pakalpojumu sniedzēju funkciju efektīvākai izpildei.
- 1.5. Kā norādīts Vides pārskatā šajā plānošanas dokumenta izstrādes stadijā un detalizācijas pakāpē nav ietvertas alternatīvas to ieviešanai, bet, veicot Programmas Stratēģisko novērtējumu, ir izvēlēta un novērtēta arī tā saucamā nulles alternatīva, respektīvi – Zemgales plānošanas reģionā saglabājas esošais stāvoklis jeb līdzšinējie reģiona politikas virzieni.
- 1.6. Saistībā ar plānotajām prioritātēm un attīstības virzieniem, kā arī plānošanas dokumenta iespējamām alternatīvām Birojs sniedz savu viedokli:
- 1.6.1. Saskaņā ar Novērtējuma likuma 1. panta 7. punktu un Noteikumu Nr. 157 8.7. punktu Vides pārskatā identificē, apraksta un izvērtē plānošanas dokumenta un iespējamo alternatīvu ietekmi uz vidi, ņemot vērā plānošanas dokumenta izstrādes mērķus un teritoriju, kura varētu tikt ietekmēta. Dažādu risinājumu novērtēšanas mērķis ir izvēlēties un pamatot piemērotāko risinājumu.
- 1.6.2. Birojs konstatē, ka konkrētajam plānošanas dokumentam alternatīvu novērtējums Vides pārskatā nav sniegts. Vienlaicīgi Birojs vērš uzmanību uz to, ka iespējamo alternatīvu novērtējums nenozīmē, ka būtu jānovērtē iespējamās alternatīvas Programmas izstrādei kā tādai (salīdzinot to ar esošo situāciju), bet gan, ka vērtējamas ir alternatīvas veidiem un pasākumiem, ar kādiem noteiktajos attīstības virzienos varētu sasniegt plānošanas mērķus. Turklāt alternatīvos risinājumus nav nepieciešams izvērtēt pilnīgi katram pasākumam, bet gan tiem, kas saistīti ar ietekmi uz vidi, kur apsvērtas un iespējamās alternatīvas. Plānošanas dokumentu izstrādes gaitā daudzveidīgi un dažādi risinājumi vienmēr tiek apsvērti, tostarp izstrādājot plānošanas dokumentam vairākas redakcijas, gala variantā pasākumu plānā iestrādājot tikai tos, kas novērtēti kā sasniedzamajam mērķim, situācijai un pieejamam finansējumam atbilstošākie. Stratēģiskā novērtējuma uzdevums ir šīs dažādās idejas un alternatīvas izgaismot un parādīt arī Vides pārskatā, salīdzināt tās no vides ieguvumu viedokļa, pamatot, kādēļ tieši konkrētais pasākums izvēlēts kā pamatotākais. Tādēļ arī Noteikumu Nr. 157 8.7. punkts paredz, ka Vides pārskatā nepieciešams atspoguļot, kādi plānošanas risinājumi plānojuma izstrādes procesā vērtēti, un,

veicot izsvērtu salīdzinājumu, pamatot konkrēto risinājumu (šajā gadījumā - konkrētās prioritātes ar pasākumiem) izvēli. Plānošanas dokumenta īstenošanas alternatīvu vērtējums ir neatņemama Stratēģiskā novērtējuma sastāvdaļa, kad salīdzinājumu kontekstā ar sasniedzamajiem mērķiem - jāatspoguļo, kā nonākts pie secinājuma, ka Programmā noteikto mērķu sasniegšanai nosakāmas tieši konkrētās atbalstāmās darbības.

1.6.3. Izvērtējis Vides pārskatu un ar to saistīto informāciju, Birojs secina, ka izstrādes gaitā Programma ir bijusi pilnveidota, t.sk. ir pilnveidota plānošanas dokumenta 3. redakcija, ņemot vērā arī Stratēģiskā novērtējuma laikā ieteiktos Izstrādātājas ieteikumus, tomēr šādi risinājumi nav atspoguļoti Vides pārskatā kā plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamie alternatīvu varianti. Biroja ieskatā plānošanas dokumenta izstrādātāji šajā gadījumā pilnībā nav izmantojuši tās iespējas, ko sniedz Stratēģiskais novērtējums.

2. Esošā vides stāvokļa apraksts, īpaši teritorijās, kuras plānošanas dokumenta īstenošana var būtiski ietekmēt, un iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots

2.1. Vides pārskatā iekļauta publiski pieejamā pašvaldību, reģiona un valsts līmeņa informācija par esošo vides stāvokli, analizējot pieejamo informāciju par esošo vides stāvokli teritorijās, kuras plānošanas dokumenta īstenošana var būtiski ietekmēt:

2.1.1. Pēc 2021. gada administratīvi teritoriālās reformas Zemgales plānošanas reģionā iekļauti 5 novadi (Aizkraukles, Bauskas, Dobeles, Jēkabpils un Jelgavas novads) un Jelgavas valstspilsēta. Reģions ir nozīmīgs tranzīta krustpunkts, ko šķērso valsts galvenās automaģistrāles Lielbritānija - Āzija (A6/E22), Via Baltica (A7/E67) un Budapešta - Pleskava (A8/E77), kā arī dzelzceļa līnijas un maģistrālie naftas un dabasgāzes vadi. Zemgali šķērso 28 valsts reģionālie autoceļi un 237 vietējas nozīmes autoceļi, veidojot ceļu tīklu, kas ir blīvāks nekā vidēji valstī.

2.1.2. Zemgali šķērso divas lielākās Latvijas upes - Daugava un Lielupe, kā arī Lielupes baseina upes: Svitene, Platone, Svēte, Tērvete, Auce, Bērze, Misa un Iecava. Savukārt Daugava rada gan dabiskas, gan sociāli ekonomiskas atšķirības starp abu krastu pašvaldību teritorijām. Ūdens resursu krājumi reģionā ir pietiekami gan saimnieciskai darbībai, gan iedzīvotāju patēriņam, ūdens apgādē, galvenokārt, tiek izmantoti gruntsūdeņi.

2.1.3. Gandrīz puse reģiona teritorijas aizņem lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Zemgales līdzenumā ir visauglīgākās augsnes, zemes kvalitātes vērtējums vidēji ir virs 60 ballēm, bet atsevišķās vietās pat līdz 82 ballēm (piemēram, Sesavas pagastā). Savukārt meži aizņem 42,1% no kopējās Zemgales teritorijas. Lielākās meža platības ir Aizkraukles un Jēkabpils apvidū, kur meži aizņem gandrīz pusi no to teritorijas. Tāpat Zemgalē ir vērā ņemamas kūdras, māla, dolomīta, ģipšakmens, kaļķakmens,

grants un smilts ieguves vietas. Daudzas ieguves vietas nav aktīvas, taču lielākajā daļā šo vietu dabas resursi vēl nav izsmelti. Būtiskākās nozares valsts tautsaimniecībai Zemgalē ir rūpniecība un lauksaimniecība, kā arī mežizstrāde.

- 2.1.4. Reģions ir bagāts ar nozīmīgu kultūrvēsturisko mantojumu - nacionālas nozīmes kultūrvēsturiskajiem pieminekļiem un tūrisma objektiem. Zemgalē apskatāmas Jelgavas, Rundāles, Mežotnes, Bauskas un Krustpils pilis, Kokneses un Dobeles pilsdrupas, Tērvetes dabas parks, Pokaiņu mežs, Ložmetējkalns un citi apskates objekti, kas tūristu vidū kļūst aizvien populārāki.
- 2.1.5. Reģionā ir 60 Eiropas Savienības nozīmes aizsargājama dabas teritoriju, kas iekļautas vienotajā *NATURA 2000* tīklā, tostarp Tērvetes Dabas parks, kas atzīts par izcilāko Eiropas tūrisma galamērķi Latvijā. Zemgalē atrodas vai daļēji atrodas vairākas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (turpmāk - ĪADT): 1 nacionālais parks, 1 dabas rezervāts, 57 dabas liegumi, 10 dabas parki, 12 dabas pieminekļi. Pavisam ĪADT aizņem 52042,62 ha jeb 4,8% no Zemgales teritorijas. Vislielākais ĪADT teritoriju un biotopu īpatsvars ir reģiona austrumu daļā Aizkraukles un Jēkabpils novados, bet vismazākais - reģiona centrālajā un rietumu daļā Jelgavas, Bauskas un Dobeles novados, kur ir vislielākās lauksaimniecības teritorijas. Zemgalē sastopama augsta ainavu daudzveidība. 2019. gadā Interreg V-A Latvijas - Lietuvas programmas 2014.-2020. gadam projekta Nr. LLI-291 "*Zaļās infrastruktūras pilnveidošana zemieņu upju ainavā/ ENGRAVE*" ietvaros tika izstrādāts Zemgales reģionālais ainavas un zaļās infrastruktūras plāns. Šajā plānā ir veikta ainavu telpisko vienību (reģionu un apvidu) izdalīšana, klasificēšana un ainavu telpu raksturošana (nozīmīgie elementi, dabas apstākļi, zemes izmantošana un vērtības novada mērogā).
- 2.1.6. Zemgales plānošanas reģionā netiek veikts pastāvīgs gaisa kvalitātes monitorings. Galvenie gaisa piesārņojuma avoti reģionā ir stacionārie piesārņojuma avoti un transports. No stacionārajiem avotiem nozīmīgākie ir katlu mājas, kur kā kurināmo, pārsvara izmanto gāzi vai koksni. Vides pārskatā secināts, ka centralizēti saražotais siltumenerģijas apjoms reģionā no 2013. līdz 2019. gadam pieaudzis par 25 %, savukārt zudumi pārvades un sadales tīklos pēdējo gadu laikā ir mazinājušies². Tāpat būtisku gaisa piesārņojumu rada autotransports un vilcieni, kas izmanto dīzeļdzinēju. Iespējamās izmaiņas gaisa kvalitātē nākotnē paredzamas, realizējot dzelzceļa infrastruktūras projektu *Rail Baltica*.
- 2.1.7. Būtiskus vides trokšņus Zemgales plānošanas reģionā rada autotransports. 2017. gadā tika izstrādātas trokšņa stratēģiskās kartes, izmantojot vides trokšņa izkliedes modelēšanu, un rīcības plāni trokšņa samazināšanai (no 2019. līdz 2023. gadam) valsts autoceļu posmiem, uz kuriem pēc VSIA "*Latvijas Valsts ceļi*" satiksmes uzskaites datiem satiksmes intensitāte 2014. gadā

² Pēc Centrālās statistikas pārvaldes dati. 2019. gads.

pārsniedza 3 milj. transportlīdzekļu gadā. Zemgales reģionā trokšņa stratēģiskās kartes un rīcības plāni izstrādāti 4 ceļu posmiem: valsts galvenajam autoceļam A7 Rīga-Bauska-Lietuvas robeža (Grenctāle) 7,9 km garā posmā; valsts galvenajam autoceļam A8 Rīga-Jelgava-Lietuvas robeža (Meitene) 9,97 km garā posmā; valsts reģionālajam autoceļam P97 Jelgava-Dobeles-Annenieki 8,06 km garā posmā un valsts reģionālajam autoceļam P100 Jelgava-Dalbe 3,66 km garā posmā³. Tāpat Zemgales plānošanas reģiona teritorijā vides trokšņus rada dzelzceļa transports un rūpnieciskie objekti, kuru darbība var radīt normatīvajos aktos noteikto trokšņa robežlielumu pārsniegumus apbūves teritorijās, kas novietotas rūpniecības objektu tiešā tuvumā.

2.1.8. Zemgales plānošanas reģionā ietilpstošās administratīvās teritorijas atradīsies divos atkritumu apsaimniekošanas reģionos (turpmāk - AAR) - Viduslatvijas AAR (Aizkraukles, Dobeles, Bauskas un Jelgavas novads un Jelgavas pilsēta) un Latgales AAR (Jēkabpils novads). Pašreiz sadzīves atkritumu apglabāšana tiek veikta SIA "JPK" apsaimniekotajā poligonā "Brakšķi", SIA "Getliņi EKO" apsaimniekotajā poligonā "Getliņi", SIA "Vidusdaugavas SPAAO" apsaimniekotajā poligonā "Dzilā vāda", SIA "ALAAS" apsaimniekotajā poligonā "Križevņiki" un SIA "AADSŌ" apsaimniekotajā poligonā "Cinīši". Noglabāto sadzīves atkritumu daudzumu tendence liecina, ka pēdējos gados to apjomi ir nozīmīgi mazāki, kam būtiska loma ir sadzīves atkritumu dalītai savākšanai. Atbilstoši Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumiem Nr. 328 "Kritēriji un kārtība, kādā novērtē atkritumu dalītās savākšanas pakalpojuma pieejamību iedzīvotājiem" šķiroto atkritumu savākšanas punktam jābūt uz katriem 700 iedzīvotājiem valstspilsētās un 550 iedzīvotājiem novados. Zemgales AAR tas ir uz katriem 295 iedzīvotājiem, bet Vidusdaugavas AAR - uz katriem 285 iedzīvotājiem.⁴

2.1.9. Zemgales plānošanas reģiona teritorijas lielākā daļa ietilpst Lielupes upju baseina teritorijā, bet neliela daļa ietilpst arī Ventas un Daugavas sateces baseinos. Atbilstoši Lielupes, Daugavas un Ventas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu (turpmāk - UBAAP) 2022. - 2027. gadam projektam Zemgales plānošanas reģiona teritorijā ietilpst 130 ūdensobjekti: 109 upes un 21 ezeru. Vairāk nekā puse no Zemgales teritorijā ietilpstošajiem upju ūdensobjektiem (68 ūdensobjekti jeb 62 %) pieder pie vidējas ekoloģiskās kvalitātes/klases. Tikai ūdensobjekts L162 Viesīte_1 ekoloģiskā kvalitāte ir novērtēta kā ļoti laba, 11 ūdensobjektiem - kā laba, 23 ūdensobjektiem - kā sliktā, bet 6 ūdensobjektiem ekoloģiskā kvalitāte (D441MV Meirunānu kanāls, L110MV Bērze_5, L127 Iecava_6, L128 Iecava_5, L130 Iecava_4 un L137MV Velnagrāvis) atbilst ļoti sliktai. Ezeru ūdensobjektu ekoloģiskā kvalitāte lielākoties atbilst vidējai (13 ezeri), 7 ezeru

³ Pieejams: <https://lvceli.lv/celu-tikls/celu-kartes/troksnu-kartes/> (skatīts 08.12.2021.).

⁴ SIA "GatewayBaltic" dati par iedzīvotāju skaitu uz 1 uzskaitīto dalīto atkritumu savākšanas vietu 2019. gadā

ekoloģiskā kvalitāte novērtētā kā laba, bet Krīgānu ezera (E078) – kā slikta. Lielākajā daļā ūdensobjektiem kā būtiska slodze ir novērtēta hidromorfoloģiskie pārveidojumi, kam seko biogēnu piesārņojums no punktveida un izkliedētajiem avotiem. Atsevišķos ūdensobjektos Lielupes upju baseinā kā nozīmīgs slodzes avots ir norādīts pārrobežu ietekme. Lielupes, Daugavas un Ventas UBAAP 2022. – 2027. gadam galvenais mērķis ir sasniegt vismaz labas ekoloģiskās kvalitātes/potenciāla klases zemāko robežu visos ūdensobjektos, kā arī ir noteikti apsaimniekošanas mērķi, lai nodrošinātu biogēnu slodzes samazinājumu, ūdensobjektu nepārtrauktību un ekoloģisko caurplūdumu. Zemgales plānošanas reģionā Lielupes upes baseins ir definēts kā īpaši jutīga teritorija, tāpēc, veicot lauksaimniecības darbības īpaši jutīgajās teritorijās, ir jāievēro papildus prasības, kas ir vērstas uz ūdens piesārņojuma samazināšanu ar nitrātiem lauksaimniecības darbības rezultātā.

2.1.10. Par vienu no nozīmīgākajām piesārņojuma slodzēm uz virszemes ūdeņiem ir uzskatāms punktveida piesārņojums, ko rada sadzīves un rūpnieciskie notekūdeņi. Zemgales plānošanas reģionā notekūdeņi tiek novadīti aptuveni 330 izplūdes vietās, kopējais novadītais notekūdeņu apjoms pēdējo 15 gadu laikā ir samazinājies no aptuveni 35 000 tūkst. m³ līdz aptuveni 33 000 tūkst. m³ gadā.⁵ Lai samazinātu notekūdeņu radīto piesārņojumu, no 2008. gada Zemgales plānošanas reģionā ir īstenoti vairāk nekā 21 ES Kohēzijas fonda (3.5.1.1. aktivitāte “*Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000*”) līdzfinansēts projekts, kuru ietvaros notekūdeņu attīrīšanas iekārtas uzbūvētas vai rekonstruētas Kalnciemā, Bērzkalnos, Vecumniekos, Iecavā, Aucē, Ozolniekos un Viesītē, kā arī rekonstruētas esošās notekūdeņu attīrīšanas ietaises (turpmāk – NAI) Jēkabpilī, Pļaviņās, Koknesē, Bauskā un Skrīveros. Papildus ir/tiek īstenota kanalizācijas spiedvadu un paštesces tīklu rekonstrukcija un paplašināšana. ERAF 3.4.1.1. aktivitātes “*Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000*” ietvaros Zemgales plānošanas reģionā īstenoti 69 projekti. To ietvaros ir izbūvētas jaunas NAI Kārniņu, Kurmenes un Ērberģes ciemā un Jaunajā muižā, kā arī rekonstruētas NAI Vecumnieku novada Misas ciemā. Papildus daži ūdenssaimniecības infrastruktūras uzlabošanas projekti īstenoti arī apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 200, piemēram, Aknīstes novada Asares ciemā, Viesītes novada Elkšņu ciemā, Dobeles novada Aizstrautnieku un Bikstu ciemā.

2.1.11. Saskaņā ar Veselības inspekcijas apkopotajiem datiem par dzeramā ūdens kvalitāti un uzraudzību un pēc auditmonitoringa rezultātiem Zemgales plānošanas reģionā tikai 42,5 % iedzīvotājiem, kuriem ūdens tiek piegādāts no lielākajām centralizētajām ūdensapgādes sistēmām (30 sistēmas reģionā, paņemti 37 ūdens paraugi), tika piegādāts normatīviem atbilstošs

⁵ Valsts statistikas pārskata “2-Ūdens”. Pieejams: <https://videscentrs.lv/gmc.lv/> (skatīts 08.12.2021.).

dzeramais ūdens, kas bija vissliktākais rādītājs starp reģioniem. Tā cēlonis, galvenokārt, bija saistāms ar Jelgavas pilsētas iedzīvotājiem piegādājamā ūdens parametriem urbumos – ūdenim bija raksturīgs paaugstināts dzelzs un sulfātu saturs, kā arī paaugstināta ūdens cietība. Tāpat neatbilstības paraugos konstatētas arī šajos reģiona novados: Aknīstes novadā (1 no 2 paraugiem konstatēts pārāk augsts dzelzs saturs), Dobeles novadā (1 no 3 paraugiem (Šķibes ūdensapgādes sistēmā) konstatēts pārāk augsts sulfātu saturs), Iecavas novadā – Iecavas ūdensapgādes sistēmā pārāk augsts enterokoku saturs, savukārt Zālītes ūdensapgādes sistēmā – dzelzs saturs, Jelgavas novada Bērvircavas ūdensapgādes sistēmā konstatēts pārāk augsts mangānu un sulfātu saturs, savukārt Elejas, Kalnciema, Līvberzes skolas, Nākotnes, Sesavas, Vilces un Zaļenieku ūdensapgādes sistēmās normu pārsniedz sulfātu daudzums, Ozolnieku novada Ānes un Teteles ūdensapgādes sistēmā normu pārsniedz dzelzs un sulfāti, bet Viesītes novada ūdensapgādes sistēmā konstatēts pārāk augsts dzelzs un mangāna saturs.⁶ Pārējos novados novirzes no normas nav konstatētas. Ūdens zudumi laika periodā no 2005. gada līdz 2020. gadam ir samazinājušies. Vidējais ūdens zudumu apjoms centralizētās ūdensapgādes sistēmās reģionā ir 20 %, tomēr vairākās plānošanas reģiona pilsētās ūdens zudumu apjoms būtiski pārsniedz vidējo rādītāju: Pļaviņās – 46 %, Jēkabpilī – 34 %, Bauskā – 32 %.⁷

2.1.12. Latvijā identificētas 30 nacionālas nozīmes plūdu riska teritorijas, no tām 7 pilnībā atrodas Zemgales plānošanas reģionā: Vecbērzes polderi (Lielupes UAB), Lielupes palienes polderi (Lielupes UAB), Jelgavas pilsēta (Lielupes UAB), Lielupes augštece (Lielupes UAB), Pļaviņas (Daugavas UAB), Sakas sala (Daugavas UAB), Jēkabpils (Daugavas UAB), kā arī Daugavpils līdz Līvāniem (Daugavas UAB, daļēji atrodas ZPR).⁸ Zemgales plānošanas reģiona teritorijā dabiskas plūdu apdraudētas teritorijas ir palienes (upju un ezeru ielejas), kas applūst palu vai plūdu gadījumā. Kā plūdu apdraudētas teritorijas identificējamas arī polderu, hidroelektrostaciju (turpmāk – HES) un citu mākslīgu izpludinājumu teritorijas, ja netiek ievērota to uzturēšana tehniskā kārtībā, pareiza uzraudzība un ekspluatācija. Būtisks plūdu risks var veidoties arī šo hidrotehnisko būvju (ūdenskrātuvju) avārijas rezultātā. Zemgales plānošanas reģiona teritorijā augstākie plūdu riski ir saistīti ar apdraudētajiem iedzīvotājiem. Jelgavas pilsētā plūdu riskam pakļauto iedzīvotāju skaits pavasara plūdus ir visaugstākais Latvijā – 16 580 cilvēki mazas varbūtības (0,5%) plūdus. Kopumā visaugstākās plūdu riska indeksa vērtības Zemgales plānošanas reģiona teritorijā ir Jelgavas pilsētai (3.5), Lielupes augštecei un posmam no

⁶ Veselības inspekcijas veiktā dzeramā ūdens kvalitātes auditormonitorings. 2019. gads.

⁷ Ūdensapgādes investīciju plāns 2021. – 2027. gadam. VARAM, 2020.

⁸ Latvijas plūdu riska un plūdu draudu kartes, LVĢMC, 2021 <https://videscentrs.lvģmc.lv/iebuve/pludu-riska-un-pludu-draudu-karte> (skatīts 08.12.2021.).

Daugavpils līdz Līvāniem (2.0).

2.1.13. Saskaņā ar piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistru Zemgales plānošanas reģionā ir izdalītas 24 piesārņotas vietas un 561 potenciāli piesārņota vieta. Lielākoties tās atrodas reģiona rietumu daļā, ar vislielāko koncentrāciju Jelgavas pilsētā, kur atrodas daudzi rūpnieciskie uzņēmumi.⁹

2.1.14. Vides pārskatā sniegts nākotnes scenārijs, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots. Šādā situācijā Izstrādātājas ieskatā tiks kavēta reģiona ekonomiskā attīstība, gan videi draudzīgu darbību ieviešana, gan citi reģionam būtiski procesi. Programma iekļauj videi draudzīgāku lauksaimniecības, mežsaimniecības un rūpnieciskās ražošanas politiku, paredzot vienotus mehānismus informācijas apritē, kā arī norādīti konkrēti sasniedzami uzdevumi videi draudzīgākas infrastruktūras izveidē, transporta izvēlē un pārvietošanās mobilitātē, paredzot strauju videi draudzīgāku pārvietošanās veidu attīstību. Programmā iekļauts uzlabot atkritumu savākšanas, šķirošanas un pārstrādes rādītājus, kā arī sniegt risinājumus klimatneitralitātes sasniegšanai. Minēto mērķu īstenošanā liela nozīme būs sadarbībai starp pašvaldībām un uzņēmējiem. Kopumā secināts, ka Programmas neīstenošana ievērojami palēninātu šādu mērķu sasniegšanu.

2.2. Novērtējis sniegto informāciju, Birojs secina, ka Vides pārskatā ir iekļauta informācija par esošo vides stāvokli galvenajos ietekmes aspektos, ar ko saistīti attīstības virzienu lielākie izaicinājumi un vides problēmas. Informācija sniegta kontekstā ar plānošanas dokumentā noteiktajiem rīcības virzieniem un to īstenošanas risinājumiem (tik tālu, cik tas iespējams, ņemot vērā paša plānošanas dokumenta detalizācijas pakāpi, kas ietekmē vērtējumu detalizāciju). Pozitīvi vērtējams tas, ka vides stāvokļa novērtējums ir saistīts ar identificētajiem galvenajiem izaicinājumiem kontekstā ar Programmas aktivitātēm, kas ir viens no būtiskākajiem vides stāvokļa izvērtējuma (Vides pārskatā) uzdevumiem. Ievērojot šo uzdevumu, Vides pārskatā identificētas vides jomas, kuras varētu tikt ietekmētas ar plānošanas dokumentā paredzētajiem attīstības virzieniem un risinājumiem. Savlaicīgi identificējot riskus, iespējams novērtēt, kā ar plānošanas dokumentu vides stāvokli var uzlabot, pasliktināt vai saglabāt esošajā stāvoklī, savlaicīgi novēršot negatīvo ietekmi. Tādējādi, izstrādājot pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, kuros jau detalizētāk tiktu definēti pašvaldību turpmākie attīstības rīcības virzieni un aktivitātes ar plānotajiem investīciju projektiem, kā arī izstrādāti teritorijas plānojumi, kuros teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu (turpmāk – TIAN) nosacījumos tiks iekļautas konkrētas prasības teritoriju turpmākajā izmantošanā, pašvaldībām īpaša uzmanība jāpievērš jau Programmas Vides pārskatā konstatētajām vides problēmām, lai teritoriju turpmākajā izmantošanā tiktu novērstas/nepieļautas vides kvalitātes pasliktināšanās. No Vides

⁹ LVĢMC piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrs, www.meteo.lv. No reģistra 15.06.2021. (skatīts 08.12.2021.).

pārskatā sniegtās informācijas Birojs secina, ka Zemgales plānošanas reģiona pašvaldībām turpmāko teritoriju attīstības plānošanas dokumentu izstrādē jāņem vērā šādi vides aspekti:

- 2.2.1. Kā viena no problēmām Vides pārskatā ir atzīmēta konstatētā dzeramā ūdens kvalitātes rādītāju neatbilstība normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. Atbilstoši Vides pārskatā sniegtajai informācijai Zemgales plānošanas reģionā tikai 42,5 % iedzīvotājiem, kuriem ūdens tiek piegādāts no lielākajām centralizētajām ūdensapgādes sistēmām, tika piegādāts normatīviem atbilstošs dzeramais ūdens, kas, galvenokārt, tika skaidrots ar Jelgavas pilsētas ūdenim paaugstināto dzelzs un sulfātu saturu. Tāpat dzeramā ūdens kvalitātes rādītāju neatbilstība normatīvajos aktos noteiktajām prasībām ir konstatēta vidējām un mazajām centralizētajām ūdensapgādes sistēmām tādos reģiona novados kā, piemēram, Aknīstes novadā, Dobeles novadā (Šķībes ūdensapgādes sistēmā), Iecavas novadā, Jelgavas novada Bērvircavas ūdensapgādes sistēmā, kā arī Elejas, Kalnciema, Līvberzes skolas, Nākotnes, Sesavas, Vilces, Zaļenieku, Ānes un Teteles ūdensapgādes sistēmā. Lielākajā daļā dzeramā ūdens kvalitātes rādītāju neatbilstība normatīvajos aktos noteiktajām prasībām ir saistīta ar ķīmisko rādītāju paaugstināto koncentrāciju, kura cēlonis ir to dabiski augstās koncentrācijas Latvijas pazemes ūdeņos. Vienlaicīgi centralizētajā ūdensapgādē problēmu rada arī ūdens zudumi, kas reģionā vidēji ir 20 %, tomēr vairākās plānošanas reģiona pilsētās ūdens zudumu apjoms būtiski pārsniedz vidējo rādītāju: Pļaviņās - 46 %, Jēkabpilī - 34 % un Bauskā - 32 %. Līdz ar to minēto teritoriju pašvaldībām nepieciešams rast risinājumus kā dzeramā ūdens attīrīšanai, tā arī ūdens zudumu samazināšanai, kas būtu saistāma gan ar jaunu atdzelžošanas iekārtu uzstādīšanu vai esošo iekārtu rekonstrukciju, gan arī izskatot iespēju mainīt esošās novecojušās ūdensvadu sistēmas, aizstājot tās ar jaunām. Tādējādi Birojs rekomendē iekļaut turpmākajos pašvaldības teritoriju attīstības plānošanas dokumentos - pašvaldību attīstības programmās arī atbilstošus pasākumus/aktivitātes dzeramā ūdens kvalitātes nodrošināšanai un ūdens zudumu mazināšanai.
- 2.2.2. Kā būtiski draudi pazemes ūdens kvalitātei var būt arī neapsaimniekotie urbumi. Birojs vēlas vērst uzmanību, ka atbilstoši likuma "*Par zemes dzīlēm*" nosacījumiem (3. panta 1. punkts) lēmumu par urbumu izmantošanu vai likvidāciju jāpieņem zemes īpašniekam, kura īpašumā ūdens apgādes urbums atrodas, tomēr pašvaldībām ir iespējams un ieteicams paredzēt pasākumus iedzīvotāju vides apziņas paaugstināšanai un aktīvākai iesaistei virszemes ūdensobjektu un pazemes ūdeņu kvalitātes saglabāšanai un aizsardzības nodrošināšanai.
- 2.2.3. Tāpat kā problēma esošā vides stāvokļa raksturojumā ir norādīti antropogēni ietekmētie Zemgales reģiona iekšzemes ūdeņi. Vairāk nekā puse no Zemgales teritorijā ietilpstošajiem upju ūdensobjektiem (68 ūdensobjekti jeb 62 %) novērtēti kā vidējas ekoloģiskās kvalitātes, savukārt 23 ūdensobjekti - kā sliktas, bet

6 ūdensobjektiem ekoloģiskā kvalitāte (D441MV Meirunānu kanāls, L110MV Bērze_5, L127 Iecava_6, L128 Iecava_5, L130 Iecava_4 un L137MV Velnagrāvis) atbilst ļoti sliktai. Tāpat kā sliktā ekoloģiskā kvalitāte ir atzīmēta Krīgānu ezeram (E078). Lielākajā daļā ūdensobjektiem kā būtiska slodze ir konstatēta hidromorfoloģiskie pārveidojumi, kam seko biogēnu piesārņojums no punktveida un izkliedētajiem avotiem. Lai arī Vides pārskatā sniegts ieskats par ERAF projektu ietvaros īstenotajām aktivitātēm, tostarp projektiem, kā rezultātā izbūvētas jaunas NAI, tomēr Biroja vērtējumā būtiski ūdensobjektus ietekmē arī māsaimniecības, kas nav nodrošinātas ar centralizētajām kanalizācijas sistēmām. Līdz ar to Birojs rekomendē pašvaldībām izvērtēt un rast risinājumus vides situācijas uzlabošanā, plānojot blīvi apdzīvotās vietās pilsētās un ciemos māsaimniecību nodrošinājumu ar centralizēto notekūdeņu savākšanas sistēmu izveidi un mazo apdzīvoto vietu (līdz 500 iedzīvotājiem) notekūdeņu savākšanas sistēmu izveidi un attīrīšanas līmeņa uzlabošanu. Vienlaikus, plānojot un uzsākot jaunas apbūves teritorijas attīstību, pašvaldībām jānodrošina normatīvajos aktos, tostarp Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumu Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" 61. punkta prasību ievērošana attiecībā uz inženiertehniskās apgādes nodrošinājumiem u.c. risinājumiem ciema funkciju nodrošinājumam.

2.2.4. Vides pārskatā norādīts uz ĪADT, kas ir nozīmīgs reģiona ekotūrisma resurss. Reģionā ir 60 Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas, kas iekļautas vienotajā *NATURA 2000* tīklā, kā arī reģionā ir daudzveidīgs kultūrvēsturiskais mantojums. Programmā ir paredzēta tūrisma un atpūtas pakalpojumu attīstība, tomēr Biroja ieskatā problēmu var radīt atbilstošas infrastruktūras nepietiekamība, kā arī tas, ka daudzām ĪADT nav izstrādāti dabas aizsardzība plāni un individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, kas detalizētāk noteiktu atļautās un aizliegtās darbības šajās teritorijās, kā arī ietvertu teritoriju infrastruktūras plānojumu. Līdz ar to turpmāk pašvaldībām būtu ieteicams sadarboties ar Dabas aizsardzības pārvaldi, lai rastu risinājumus nepieciešamās vides infrastruktūras izveidei, tādējādi reģionā būtu iespējams novērst/mazināt antropogēnās slodzes ietekmi tūristu un vietējo iedzīvotāju īpaši iecienītās dabas teritorijās.

2.2.5. Troksni reģionā rada autoceļu un dzelzceļu satiksme, industriālie procesi un rūpnieciskā darbība. Atbilstoši Vides pārskatā sniegtajai informācijai trokšņa stratēģiskās kartes un rīcības plāni reģionā izstrādāti četriem ceļu posmiem: valsts galvenajam autoceļam A7 Rīga-Bauska-Lietuvas robeža (Grenctāle) 7,9 km garā posmā; valsts galvenajam autoceļam A8 Rīga-Jelgava-Lietuvas robeža (Meitene) 9,97 km garā posmā; valsts reģionālajam autoceļam P97 Jelgava-Dobeles-Annenieki 8,06 km garā posmā un valsts reģionālajam autoceļam P100 Jelgava-Dalbe

3,66 km garā posmā¹⁰, tas ir teritorijām, kur ir intensīvāka satiksme un ir konstatēti trokšņa līmeņa pārsniegumi. Līdz ar to Birojs vērš pašvaldību uzmanību tam, ka Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumu Nr.240 *“Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”* 147. punktā noteikts, ka: *“plānojot jaunas dzīvojamās un publiskās apbūves teritorijas, tās paredz vietās, kur autoceļu, dzelzceļu un lidlauku, kā arī piesārņojošo objektu ietekme nepārsniedz normatīvajos aktos piesārņojuma jomā noteiktos piesārņojuma robežlielumus.”* Tādējādi Birojs rekomendē pašvaldībām, izstrādājot teritorijas plānojumu, tostarp tā grafisko daļu un TIAN, ņemt vērā minētos aspektus. Tomēr teritorijās, kur jau pašlaik konstatēti vides trokšņa robežlielumu pārsniegumi un kur to pieaugums ir prognozējams, būtu samērīgi ar plānošanas instrumentiem izsvērt ierobežojumus, vai vismaz pilnvērtīgi informēt teritoriju izmantotājus, ka attiecīgā teritorija ir nepiemērota iecerētajam izmantošanas mērķim. Vienlaikus Biroja ieskatā, attīstot transporta infrastruktūru, degradēto teritoriju pārveidi, jaunu teritoriju attīstību, ražošanas zonām attīstību un paplašināšanos u.tml., ir jāveic trokšņu līmeņu novērtējumi un, ja nepieciešams, jāplāno prettrokšņa pasākumi atbilstoši pašvaldību teritorijas plānojumam, iedzīvotāju viedoklim u.c. noteicošiem faktoriem.

2.2.6. Tāpat, plānojot teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, tostarp teritorijas plānojumus, pašvaldībām ir jāpievērš uzmanība gaisa kvalitātes nodrošinājumam atbilstoši normatīvo aktu prasībām, nepieciešamības gadījumā jāveic gaisa piesārņotājvielu izkliežu aprēķins un konkrēto risinājumu līmenī jāplāno vai jāprojektē pasākumi gaisa kvalitātes uzlabošanai. Biroja ieskatā šis būtu viens no galvenajiem vides aspektiem, kas būtu jāņem vērā, izstrādājot arī pašvaldību teritorijas plānojumus, lai risinātu/nepieļautu konfliktsituāciju rašanos starp dažādu interešu pārstāvjiem (piemēram, uzņēmējiem un iedzīvotājiem), nosakot/mainot funkcionālos zonējumus, kā arī nosakot atbilstošus nosacījumus/ierobežojumus TIAN, īpaši tas būtu jāņem vērā Jelgavas valstspilsētai turpmākajā teritoriju attīstības plānošanā, tostarp lokālplānojumu izstrādē.

2.2.7. Vides pārskatā ir norādītas riska teritorijas, tostarp nacionālas nozīmes plūdu riska teritorijas: Vecbērzes polderi (Lielupes UAB), Lielupes palienes polderi (Lielupes UAB), Jelgavas pilsēta (Lielupes UAB), Lielupes augštece (Lielupes UAB), Pļaviņas (Daugavas UAB), Sakas sala (Daugavas UAB), Jēkabpils (Daugavas UAB), kā arī Daugavpils līdz Līvāniem (Daugavas UAB, daļēji atrodas ZPR).¹¹ Zemgales plānošanas reģiona teritorijā dabiskas plūdu apdraudētas teritorijas ir palienes (upju un ezeru ielejas), kas applūst palu vai plūdu gadījumā. Kā plūdu apdraudētas teritorijas identificējas arī polderu,

¹⁰ Pieejams: <https://lvceli.lv/celu-tikls/celu-kartes/troksnu-kartes/> (skatīts 08.12.2021.).

¹¹ Latvijas plūdu riska un plūdu draudu kartes, LVĢMC, 2021 <https://videscentrs.lvģmc.lv/iebuve/pludu-riska-un-pludu-draudu-karte> (skatīts 08.12.2021.).

hidroelektrostaciju un citu mākslīgu izpludinājumu teritorijas, ja netiek ievērota to uzturēšana tehniskā kārtībā, pareiza uzraudzība un ekspluatācija. Plūdu riski ir saistīti ar iespējamiem draudiem iedzīvotājiem minēto teritoriju tuvumā, īpaši Jelgavas pilsētā, Lielupes un Daugavas augšteces apkārtnē, kur visbiežāk applūšanas situācijas vērojamas pavasaros, arī pēc ilgstošām lietavām vasarās vai rudenos. Birojs vēlas vērst pašvaldību uzmanību tam, ka periodiski applūstošās teritorijas veic nozīmīgu uzdevumu vides aizsardzības mērķim, t. sk. pilda plūdu negatīvo seku novēršanas funkciju, tādēļ Aizsargjoslu likumā ir noteikts šādu teritoriju apbūves aizliegums. Aizsargjoslu likuma 37. panta pirmās daļas 4. punkts paredz, ka virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu applūstošajās teritorijās aizliegts veikt teritorijas uzbēršanu, būvēt ēkas un būves, arī aizsargdambjus (tādējādi padarot teritorijas apbūvējamās). Kā vienus no izņēmumiem Aizsargjoslu likuma 37. pants paredz esošas apbūves aizsardzību, tomēr no Aizsargjoslu likuma 37. panta pirmās daļas 4. punkta izriet, ka applūstošajās teritorijās noteiktu objektu būvniecība izņēmuma kārtā var tikt veikta esošu būvju aizsardzībai, tomēr šāds izņēmums nevar kalpot mērķim padarīt iecerētās apbūves teritorijas par neapplūstošām un apbūvējamām. Applūstošās teritorijas un plūdu riska teritorijas tiek noteiktas un parādītas pašvaldību teritorijas plānojumos, tāpēc Birojs rekomendē pašvaldībām īpaši pievērst uzmanību minētajām plūdu riska teritorijām, lai teritoriju plānojumos tiktu ņemti vērā Aizsargjoslu likumā noteiktie nosacījumi.

3. Plānošanas dokumenta īstenošanas būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums

3.1. Vides pārskata 3. nodaļā sniegts plānošanas dokumenta īstenošanas ietekmes uz vidi novērtējums. Stratēģiskā novērtējuma procesā ir izdalītas būtiskākās vides jomas: klimata pārmaiņas, atkritumu apsaimniekošana un aprites ekonomikas principu ieviešana, gaisa kvalitāte, vides troksnis, bioloģiskā daudzveidība un ainavas, ūdens kvalitāte un plūdu risks, augsne un piesārņojums, kā arī kultūrvēsturiskās vērtības, kurām tika veikts plānošanas dokumenta īstenošanas ietekmju novērtējums un piedāvāti risinājumi būtisko ietekmju novēršanai un samazināšanai:

3.1.1. Klimatu pārmaiņā viens no būtiskākajiem ietekmējošiem faktoriem ir CO₂ emisijas. Izstrādātājas vērtējumā lielākā daļa (vairāk nekā 60 %) no kopējā CO₂ emisiju apjoma Zemgalē ir saistīta ar transporta sektoru, tomēr arī siltumapgādei ir nozīmīga ietekme uz gaisa kvalitāti un klimata pārmaiņām. Dati par pēdējiem gadiem liecina, ka saražotās siltumenerģijas apjoms no atjaunojamiem energoresursiem katru gadu pieaug, savukārt saražotās siltumenerģijas apjoms no fosilajiem energoresursiem uzrāda lejupejošu dinamiku. Atbalsts atjaunojamo energoresursu (turpmāk - AER) izmantošanas veicināšanai reģionā Izstrādātājas ieskatā vērtējams pozitīvi, tomēr AER veidi jāvērtē kontekstā ar citiem faktoriem, kā ietvaros negatīva ietekme var rasties no konkrētu AER izmantošanas (t.sk., biomasas). Izstrādātājas

ieskatā siltumnīcefekta gāzu (turpmāk - SEG) emisiju samazināšanu var veicināt arī tādi projekti kā energoefektīvais ielu apgaismojums, viedā infrastruktūra, bet zaļās infrastruktūras risinājumu ieviešana ir būtisks līdzeklis, kā mazināt ar klimata pārmaiņām saistītos riskus, t.sk. plūdu risku. Vides pārskatā klimata pārmaiņu kontekstā neviennozīmīgi vērtēti projekti, kas ir orientēti uz autoceļu infrastruktūras uzlabojumiem un attīstību, jo tie netiešā veidā var veicināt privātā autotransporta izmantošanu, kas ir starp lielākajiem SEG emisijas avotiem. Savukārt klimatnoturīguma veicināšanas kontekstā pozitīvi ir vērtēta paredzētā publisko dzeramā ūdens ņemšanas vietu izbūve. Vienlaikus pakalpojumu digitalizācija var netiešā veidā veicināt emisiju no transportlīdzekļu izmantošanas samazināšanu.

3.1.2. Atkritumu apsaimniekošanas un aprites ekonomikas principu ieviešanas kontekstā Vides pārskatā pozitīvi vērtēta atbalsta veicināšana inovatīviem risinājumiem izglītības vides uzlabošanai (piemēram, ilgtspējīga, veselīga, bezatkritumu ēdināšanas pakalpojuma attīstīšana izglītības iestādēs). Tāpat, pozitīvi vērtēta ekodizaina principu piemērošana un aprites ekonomikas ieviešana dažādos tautsaimniecības sektoros. Vienlaikus Izstrādātāja ieteikusi zaļā publiskā iepirkuma kritērijus attiecināt ne tikai uz enerģētikas nozari, bet arī uz citām publiskā iepirkuma jomām un papildināt ar aprites ekonomikas principu ievērošanu atbilstoši Rīcības plānā pārejai uz aprites ekonomiku (2020.-2027.) definētajam rīcības virzienam *“Pašvaldību lomas stiprināšana aprites ekonomikas principu ieviešanā”*. Vienlaikus Vides pārskatā norādīts, ka Programma nesniedz ieskatu, vai, īstenojot definētos projektus, kas paredzēti atsevišķās pašvaldībās, visā plānošanas reģionā tiks sasniegti mērķi - bioloģisko atkritumu pārstrāde rašanās vietā vai dalīta savākšana un nodošana pārstrādei. Pretēji Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā 2021. - 2027. gadam noteiktajam, plānošanas dokumentā netiek plānota (nav atsevišķi norādīta) tekstilmateriālu atkritumu dalīta savākšana. Savukārt plānotais projekts, kas paredz atkritumu dedzināšanas iekārtas izbūvi poligonā *“Dzilā vāda”*, tiek vērtēts negatīvi aprites ekonomikas principu ieviešanas aspektā, jo šāda rīcība neveicina atkritumu neradīšanu. Tāpat projekti, kas saistāmi ar vienota dizaina interjera elementu iegādi pašvaldības sniegto pakalpojumu centru vajadzībām, Izstrādātājas vērtējumā var veicināt nelietderīgu resursu izmantošanu un papildus atkritumu radīšanu.

3.1.3. Attiecībā uz gaisa kvalitāti ir norādīts, ka Zemgales plānošanas reģionā netiek veikts pastāvīgs gaisa kvalitātes monitorings, un mērījumos balstīta informācija par gaisa kvalitāti reģionā nav pieejama, tomēr kā galvenie gaisa piesārņojuma avoti Zemgales plānošanas reģionā ir atzīmēti stacionārie piesārņojuma avoti un transports. Ņemot vērā datus par gaisa piesārņojumu no stacionāriem avotiem, Zemgales plānošanas reģionā sadedzināšanas iekārtu skaita dinamika ir ar pieaugošu tendenci, tostarp novērojama pieaugoša tendence PM₁₀ emisijām. Viens no

lielākajiem gaisa piesārņojuma avotiem ir arī autotransporta kustība, kur lielākā satiksmes intensitāte ir novērojama uz valsts nozīmes autoceļiem, bet liela daļa pašvaldības autoceļu ir ar grants vai zemes segumu, līdz ar to sausā laikā var būt novērojams putekļu emisiju pieaugums. Tāpat ietekmi uz gaisa kvalitāti rada arī vilcieni, kas izmanto dīzeļdzinēju. Lai objektīvi novērtētu gaisa kvalitātes stāvokli, būtu nepieciešams attīstīt gaisa kvalitātes novērtēšanas sistēmu, izmantojot modelēšanu kopā ar stacionāriem vai indikatīviem mērījumiem, vai ar abiem kopā. Izstrādātāja neviennozīmīgi novērtējusi projektus, kas ir orientēti uz autoceļu infrastruktūras uzlabojumiem un attīstību, jo tie netiešā veidā var veicināt privātā autotransporta izmantošanu, kas ir starp lielākajiem gaisa piesārņojošo vielu avotiem. Savukārt rīcības, kas vērstas uz tehnoloģiskiem uzlabojumiem, kas nodrošina attālinātu sociālo pakalpojumu sniegšanu, samazina nepieciešamību apmeklēt attiecīgās iestādes klātienē, tādējādi netieši samazinot transporta radītās SEG un gaisa piesārņojošo vielu emisijas. Daudzveidīgi ilgtspējīgu mobilitāti veicinoši projekti, to starpā – velo infrastruktūras attīstība, “*park&ride*” izbūve, mikromobilitātes risinājumi, elektromobiļu un bezizmešu/mazizmešu transportlīdzekļu iegāde, multimodāla satiksmes termināla izveide, uzlādes vietu izbūve u.c. ilgtermiņā sekmēs autotransporta radīto emisiju samazinājumu. Tāpat pozitīvi ir vērtēts rīcības virziens, kas saistīts ar veco individuālo apkures sistēmu modernizāciju, kā arī AER īpatsvara palielināšanu un energoefektivitātes paaugstināšanu. Atbalsts AER izmantošanas veicināšanai reģionā kopumā vērtējams pozitīvi, tomēr AER veidi ir jāvērtē kontekstā ar citiem faktoriem, kā ietvaros negatīva ietekme var rasties no konkrētu AER izmantošanas (t.sk., biomasas), tādējādi ir ieteicams atbalstīt tādu AER popularizēšanu, kur novērojamas pozitīvas sinerģijas, nevis ietekmju pārnese uz citiem vides aspektiem, kā tas būtu novērojams, piemēram, veicinot biomasas izmantošanu, kura rada negatīvas ietekmes gaisa kvalitātes kontekstā. Izstrādātājas ieskatā ir būtiski, ka paralēli rīcībām un projektiem, kas veicina autotransportam labvēlīgu infrastruktūras attīstību, tiek veicināta arī ilgtspējīgākas mobilitātes veidu – sabiedriskā transporta, elektrotransporta un velotransporta attīstība. Tāpat gaisa kvalitātes problēmu mazināšanas kontekstā nozīmīga loma ir centralizētās siltumapgādes pieslēgšanai vietās, kur pašlaik pieejama tikai individuālā siltumapgāde, kā arī atbalsta mehānismu noteikšanai videi nedraudzīgo materiālu un tehnoloģiju nomainai gan publiskajā, gan privātajā sektorā (piemēram, pāreja no akmeņogļu apkures uz AER apkuri, šifera jumtu nomaina, gāzislādes, dzīvsudraba gaismekļu nomaina).

- 3.1.4. Nozīmīgākais trokšņa avots Zemgales plānošanas reģiona teritorijā šobrīd ir autotransports, kur tā radītam trokšņa piesārņojuma līmenim, kas augstāks par 45 dB(A) nakts periodā, ir pakļautas teritorijas, kurās dzīvo aptuveni 2 400 iedzīvotāju. Papildus vērā ņemami vides trokšņa avoti ir rūpnieciskie objekti un dzelzceļš. Sagaidāms, ka ilgtspējīgas mobilitātes attīstība un

privātā autotransporta samazināšanas veicināšana nodrošinās vides trokšņa piesārņojuma mazinājumu.

3.1.5. Bioloģisko daudzveidību un ainavas var ietekmēt paredzētie pasākumi tūrisma produktu klāsta un kvalitātes uzlabošanai. No vienas puses Izstrādātājas ieskatā tie var radīt papildu slodzi uz dabas vērtībām, ko iespējams mazināt, apzinot attiecīgo teritoriju slodzes noturību, nodrošinot tūrisma un rekreācijas slodzes monitoringu un pielāgojot rekreācijas slodzi teritoriju ekoloģiskajai kapacitātei. Vienlaikus no otras puses tūrisma infrastruktūras attīstība un uzlabošana var mazināt rekreācijas negatīvo slodzi uz dabiskajām ekosistēmām, piemēram, uz ezeru un upju ekosistēmām, tāpat pozitīvu ietekmi uz ainavu kvalitāti var atstāt degradēto teritoriju revitalizācija. Izstrādātājas ieskatā pozitīva ietekme uz bioloģisko daudzveidību sagaidāma, īstenojot projektus, kuri paredz zaļās infrastruktūras izbūvi tūrisma attīstībai. Dažādu transporta infrastruktūras objektu attīstība, būvējot jaunus tiltus un pārvadus, apvedceļu izbūvi, "park&ride" infrastruktūras attīstību, uzlabojot esošo ceļu un ielu kvalitāti u.c. gan tiešā, gan netiešā veidā var atstāt nelabvēlīgu ietekmi uz ainavām un bioloģisko daudzveidību. Tāpat negatīvu ietekmi uz bioloģisko daudzveidību var atstāt upju transporta attīstība Lielupē un Daugavā ar kravu pārvadājumiem, tostarp ar upju kravu pārvadājumu attīstību saistīts projekts "Upju kravu transporta attīstība Lielupes upes baseinā" paredz izpēti, upes gultnes tīrīšanu, kas var atstāt potenciāli negatīvi ietekmēt upes bioloģisko daudzveidību. Par pozitīvām rīcībām ir atzītas plānošanas dokumentā paredzētie *Natura 2000* teritoriju apsaimniekošanas pasākumi, aizsargājamo biotopu un aizsargājamo sugu dzīvotņu kopšanas pasākumi, tūrisma infrastruktūras izveide ĪADT, ainavu pārvaldības uzlabošana, zaļās infrastruktūras izveide ĪADT, invazīvo sugu izplatības ierobežošana. Plaša un būtiska pozitīva ietekme ir saskatāma saistībā ar Programmā paredzētajiem sabiedrības apziņas veidošanas un informēšanas pasākumiem par bioloģisko daudzveidību. Pasākumi, kas paredz rīcības kultūrvēsturisko ainavu apzināšanai, apsaimniekošanai un saglabāšanai var nodrošināt pozitīvu ietekmi uz reģiona bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, jo var veicināt ekstensīvi izmantotu teritoriju platības palielināšanos, kas nodrošinātu dabas daudzveidībai nozīmīgu elementu, piemēram, ekstensīvi izmantotu platību, daudzveidīgu zālāju, lauksaimniecības kultūru mozaikas u.c., klātbūtni ainavā.

3.1.6. Ūdens kvalitāte un plūdu risks ir saistīts ar ūdensobjektos konstatētajiem hidromorfoloģiskiem pārveidojumiem, biogēnu piesārņojumu no punktveida un izkliedētajiem avotiem, ko rada sadzīves un rūpnieciskie notekūdeņi. Tāpat riska teritorijas ir plūdu apdraudētās teritorijas – palienes (upju un ezeru ielejas), kas applūst palu vai plūdu gadījumā. Vienlaikus atsevišķos Zemgales plānošanas reģiona novados ir konstatējamas neatbilstības dzeramā ūdens kvalitātē. Izstrādātājas vērtējumā

uzņēmējdarbības un ražošanas tālāka attīstība, sakārtojot un izveidojot atbilstošu infrastruktūru (industriālo zonu attīstība, loģistikas centru izveide u.c.), var radīt papildu slodzi uz ūdensobjektiem, tomēr, šos riskus var būtiski samazināt, izvērtējot un īstenojot atbilstošus ietekmes uz vidi samazinošus pasākumus. Paredzētā integrētā ūdenstūrisma attīstība reģionā, ūdenstilpju un ūdensteču sakopšanas darbi un blakus pakalpojumu attīstība, var atstāt gan pozitīvu, gan negatīvu ietekmi uz ūdensobjektu kvalitāti. Upju transporta attīstība Lielupē un Daugavā kravu pārvadājumiem, rekreācijas nodrošināšanai, tūrisma attīstībai, var atstāt negatīvu ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un ūdens kvalitāti, tāpēc projektiem šīs rīcības ietvaros būtu piemērojamas dažāda līmeņa ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras. Pozitīvi ir vērtētas rīcības, kas vērstas uz dzeramā ūdens kvalitātes uzlabošanu, pielietojot ūdens apgādē materiālus, lai izslēgtu piesārņojuma risku, kā arī vērstas uz inovatīvu notekūdeņu attīrīšanas risinājumu meklēšanu mazām apdzīvotajām vietām un tūrisma mītnēm, kas kopumā veicinās piesārņojuma nenonākšanu ūdens objektos. Tāpat pozitīva ietekme uz ūdens kvalitāti ūdensobjektos būtu saistāma ar notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas infrastruktūras attīstīšanu, kā arī ar vēsturiski piesārņoto vietu sanāciju. Izstrādātājas vērtējumā plūdu riska samazināšanos nodrošinās investīciju projekti, kas paredz meliorācijas sistēmu uzlabošanu, pārbūvi, upju attīrīšanu un esošo dambju rekonstrukciju.

- 3.1.7. Būtiskākie augšnes piesārņotāji Zemgales plānošanas reģiona teritorijā ir rūpnieciskie piesārņojuma avoti, lauksaimniecība, vēsturiskais, kā arī avārijas situācijas. Tāpat uzņēmējdarbības un ražošanas tālāka attīstība var radīt papildu slodzi arī uz augšnes kvalitāti. Vienlaikus investīciju projekti, kuri paredz jaunu ūdens pieslēgumu izveidi, jaunu notekūdeņu attīrīšanas iekārtu būvniecību un esošo iekārtu un sistēmu uzlabošanu, dūņu apsaimniekošanas uzlabošanu, vēsturiski piesārņoto vietu sanāciju, paredzami atstās pozitīvu ietekmi uz augšni.
- 3.2. Novērtējis sniegto informāciju, Birojs secina, ka Vides pārskatā ir sniegts plānošanas dokumenta īstenošanas būtiskāko ietekmju novērtējums, vērtējot Programmā ietvertās prioritātes un tajās noteiktās rīcības, ņemot vērā arī potenciālos investīciju projektus. Tomēr, ievērojot pašas Programmas detalizācijas pakāpi, netiek prognozēts, ka varētu tikt īstenotas aktivitātes ar būtisku negatīvu ietekmi (tikai identificējamu negatīvas ietekmes risku, ko nepieciešams pārvaldīt un novērst). Iespējami atbalstāmās aktivitātes (un līdz ar to - to ietekme uz vidi) Programmas ietvaros ir vērtētas bez konkrētas teritoriālas piesaistes, tādēļ Birojs konstatē, ka ietekmes novēršanai un pārvaldībai, jo īpaši uz bioloģisko daudzveidību, klimatu un citiem vides aspektiem, nozīmīgi būs jāizvērtē pašvaldību teritoriju attīstības plānošanas dokumentos un/vai nekustamā īpašuma/darbības ierosinātāja konkrēto projektu ietvaros, kas šos vides aspektus ņem vērā un negatīvu ietekmi nepieļauj.

4. Risinājumi iespējamās ietekmes uz vidi samazināšanai

4.1. Vides pārskata 4. nodaļā ietverti ieteikumi plānoto pasākumu ietekmes mazināšanai vai risinājumi, kas būtu ņemami vērā, īstenojot plānošanas dokumentu. Stratēģiskais novērtējums tika veikts paralēli plānošanas dokumenta izstrādei un Vides pārskata 3. nodaļā sniegts novērtējums Programmas projekta 3. redakcijai, kas tika sagatavota uz sabiedrisko apspriešanu. Pēc sabiedriskās apspriešanas Programmas projekta 3. redakcija tika papildināta, izskatot Izstrādātājas, institūciju u.c. interesentu sabiedriskajā apspriešanā sniegtos priekšlikumus. Vides pārskata ietvaros tika vērtēts, vai sniegtie ieteikumi Programmā izvirzīto prioritāšu rīcību ietekmju mazināšanai ir ņemti vērā, tostarp, vai Izstrādātājas ieteikumi ir iestrādāti pilnveidotajā Programmā:

4.1.1. **1. Prioritāte** – Kvalitatīva, pieejama, daudzpusīga izglītība mūža garumā:

- Papildināt Rīcības virzienu RV 1.1. sasniedzamos indikatorus ar energoefektivitātes indikatoru. Noteikt papildu indikatoru, kas atspoguļotu īstenoto energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumu īstenošanu izglītības iestādēs (skaits). Ieteikums iestrādāts Programmā;

4.1.2. **3. Prioritāte** – Uzņēmumu izaugsme un konkurētspēja:

- Neizmantojot biomasu kā AER. Lai gan biomasu tiek klasificēta kā AER, veicinot biomasas izmantošanu, tiek radīta ietekmes pārnese uz citām jomām, t.sk., gaisa kvalitāti un bioloģisko daudzveidību. Ieteikums tiks ņemts vērā Programmas īstenošanas gaitā. Plānojot aktivitātes un projektus par AER, tiks ņemts vērā ieteikums plānot aktivitātes, kas nemazina bioloģisko daudzveidību un nerada negatīvas sekas gaisa kvalitātei, kā arī nekonzentrēties tikai uz biomasu kā AER un popularizēt jaunās AER tehnoloģijas, kas neatstāj negatīvas sekas uz gaisa kvalitāti. Plānojot projektus un aktivitātes, paredzēts veicināt uzņēmēju un zinātnieku sadarbību šo jautājumu pētīšanai un uzlabošanai.

4.1.3. **4. Prioritāte** – Viedā mobilitāte un infrastruktūra

- Rekomendējams noteikt atbilstošu indikatoru, kas ļauj novērtēt sabiedriskā transporta pakalpojumu izmantošanas tendences. Ieteikums iestrādāts Programmā: 4. prioritāte papildināta ar diviem jauniem indikatoriem: 1. Sabiedriskajā pasažieru autotransportā pārvadāto pasažieru skaits reģionā un 2. Sabiedriskajā dzelzceļa pasažieru transportā pārvadāto pasažieru skaits reģionā.
- Īstenot ilgtspējīgus lietusūdens apsaimniekošanas risinājumus (RV 4.1.). Izbūvējot vai atjaunojot transporta infrastruktūru, veicināt ilgtspējīgu lietusūdens drenāžas risinājumu izveidi, pamatojoties uz zaļās infrastruktūras un ekosistēmu pakalpojumu pieeju. Ieteikums rekomendēts ņemt vērā Programmas projektu īstenošanas ietvaros;
- Izstrādājot transporta infrastruktūras būvniecības un rekonstrukcijas projektus, šķērsprofilos ņemt vērā plūdu

faktorus, kā arī mainīgos plūdu ūdens līmeņus attiecīgās teritorijās (RV 4.1.). Pareizi izstrādājot tehniskos projektus, tiks mazināts plūdu risks apkārtējās teritorijās. Ieteikums rekomendēts ņemt vērā Programmas projektu īstenošanas ietvaros;

- Investīciju projektos vēl lielāks uzsvars jāliek uz mikromobilitāti un darbībām, kas veicinātu sabiedriskā transporta izmantošanas intensitātes straujāku pieaugumu. Ieteikums tiks ņemts vērā īstenošanas gaitā. Pašvaldības tiks informētas par nepieciešamību papildus plānot mikromobilitātes un sabiedriskā transporta attīstības projektus atbilstoši rīcību virzieniem.

4.1.4.5. **Prioritāte** – Klimata pārmaiņas, vide un aprites ekonomika

- Zaļās un zilās infrastruktūras ieviešana (zaļās sienas, jumtu dārzi, dīķi, strūklakas u.c.) – rīcībās būtu jāiekļauj šo pasākumu koordinēšana ūdensobjektu robežās. Ja zaļās un zilās infrastruktūras projekti tiek realizēti viena ūdensobjekta ietvaros, lai mazinātu ietekmi uz ūdensobjektu kā tādu, rīcībās būtu jāiekļauj šo pasākumu koordinēšana. Ieteikums iestrādāts Programmā. Rīcība 5.3.1. izteikta šādā redakcijā: Zaļās un zilās infrastruktūras izveide pielāgošanas klimata pārmaiņām sekmēšanai, šo pasākumu koordinēšana ūdensobjektu robežās;
- Rekomendēts iekļaut konkrētas rīcības un projektus, kas vērsti uz SEG un nemetāna gaistošo organisko savienojumu emisiju samazināšanu no lauksaimniecības sektora. Ieteikums iestrādāts Programmā. Izveidota jauna aktivitāte, kas vērsta uz SEG un nemetāna gaistošo organisko savienojumu emisiju samazināšanu no lauksaimniecības sektora;
- Izņemt kūdru no rīcības “*AER ieguves/ražošanas pasākumi*”. Kūdra netiek klasificēta kā AER, un kūdras kā kurināmā izmantošana ir jāsamazina, dodot priekšroku ilgtspējīgākiem kurināmā veidiem. Ieteikums Programmā nav iestrādāts, skaidrojot, ka kūdras nozare Zemgalē ir būtiska un attīstās inovatīvos virzienos, bet ieguvi un ražošanu plānots atbalstīt ar kurināmā ieguvi nesaistītos virzienos;
- Programma būtu jāpapildina ar jaunu indikatoru, kas ļautu novērtēt stāvokļa uzlabojumu attiecībā uz upju dabiska plūduma atjaunošanu. Indikators uzdevums būtu novērtēt progresu upju dabiska tecējuma atjaunošanai, kas būtu vērtējams kā atjaunota dabiska plūduma upju posmu kopgarums (km) vai proporcijas (%) izmaiņas pārveidotu un dabisku upju posmu kopgarumā. Jāuzsver, ka investīciju plānā tādi projekti nav iekļauti. Ieteikums iestrādāts Programmā. Rīcības virzienam RV 5.2. pievienots 8. indikators: stāvokļa uzlabojums attiecībā uz upju dabiska plūduma atjaunošanu ar bāzes gadu 2020. gads un mērvienību km;
- Ieteicams paplašināt rīcību R.5.1.6 attiecībā uz zaļā publiskā iepirkuma kritēriju piemērošanu enerģētikas nozarē un

attiecināt to arī uz citām publiskā iepirkuma jomām un papildināt ar aprites ekonomikas principu ievērošanu atbilstoši Rīcības plānā pārejai uz aprites ekonomiku (2020.–2027.) definētajam rīcības virzienam *“Pašvaldību lomas stiprināšana aprites ekonomikas principu ieviešanā”*. Ieteikums Programmā nav iestrādāts, skaidrojot, ka Rīcības virziens 5.1. attiecas tikai uz enerģētiku.

- Precizēt Rīcības virziena RV 5.2. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, zaļās infrastruktūras veidošana rīcības sasniedzamā indikatora Nr. 3 formulējumu, izsakot to šādā redakcijā: vietējas un nacionālas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju kopējais skaits un platība. Gan vietējas nozīmes, gan nacionālas nozīmes īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, atbilstoši tām definētajiem aizsardzības mērķiem, sniedz ieguldījumu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nodrošināšanā. Turklāt vietējas nozīmes ĪADT izveides process nereti ir vienkāršāks un efektīvāks veids, kā nodrošināt vietējas nozīmēs ainavisku vai lokāli nozīmīgu dabas vērtības teritoriju aizsardzību. Ieteikums ir ņemts vērā. Ir pievienoti atbilstoši 3 indikatori (gan par valsts nozīmes ĪADT, gan par vietējās nozīmes ĪADT);
- Precizēt rīcības R.5.5.1 nosaukumu vai definēt atbilstošas rīcības. R.5.5.1 nosaukums ietver jēdzienu *“aprites ekonomikas principu ieviešana”*, tomēr rīcību apraksti neparedz darbības, kas saistītas ar šo principu īstenošanu. Ieteikums Programmā iestrādāts daļēji. Pievienota jauna aktivitāte A 5.5.1.5. Aprites ekonomikas Programmas Rīcības plāna izstrāde. Pēc reģiona aprites ekonomikas rīcības plāna izstrādes tiks papildinātas un pilnveidotas veicamās aktivitātes;
- Ieteicams precizēt rīcības R.5.5.2 nosaukumu, lai tas atbilstu plānotajām rīcībām, kas ietver vairākas atkritumu grupas. Ieteikums iestrādāts. R.5.5.2. izteikta šādā redakcijā: Atkritumu (tajā skaitā bioloģiski noārdāmo) apjomu apsaimniekošana, pilnveidošana;
- Ieteicams paplašināt rīcību R.5.5.4., palielinot uzsvaru uz izglītošanas pasākumiem, kas būtu tiešā veidā vērsti uz patēriņa paradumu maiņu un atkritumu neradīšanu. Ieteikums iestrādāts Programmā. Programma papildināta ar jaunu aktivitāti A 5.5.4.4. Izglītošanas pasākumu organizēšana, kas būtu vērsti uz patēriņa paradumu maiņu un atkritumu neradīšanu;
- Rīcības virzieniem RV 5.2. – 5.5. nepieciešams definēt rīcības sasniedzamo indikatoru skaitliskās vērtības – Bāzes gada vērtību un Mērķa vērtību 2027. Rīcības sasniedzamo indikatoru tabulās trūkst informācijas par indikatoru bāzes gada vērtību un Programmas darbības laikā sasniedzamo mērķa vērtību. Ieteikums iestrādāts Programmā;
- Plānot reģiona aprites ekonomikas rīcības plāna (vai *“ceļa kartes”*) izstrādi. Lai nodrošinātu visaptverošu un atbilstoši

mērķētu rīcību aprites ekonomikas principu ieviešanai īstenošanu un to ietekmes novērtēšanu plānošanas reģionā, ieteicams plānot reģiona aprites ekonomikas rīcības plāna (vai "ceļa kartes") izstrādi. Kā piemēru reģionālu politiku izstrādē šajā jomā var izmantot Somijas pieredzi¹². Ieteikums iestrādāts Programmā. Pievienota jauna aktivitāte A 5.5.1.5. Aprites ekonomikas Rīcības plāna izstrāde;

- Rekomendēts investīciju plānā iekļaut projektus, kas vērsti uz ūdens pieejamības infrastruktūras uzlabošanu. Ieteikums Programmā nav iestrādāts. Sniegts skaidrojums, ka tas tiks ņemts vērā, strādājot ar pašvaldībām, aktualizējot projektu sarakstu. Projektu priekšlikumi veidojas no pašvaldību priekšlikumiem, kas ir lokāli. Projektu pielikums tiks aktualizēts.
- Rekomendēts investīciju plānā iekļaut projektus, kas vērsti uz biotopu atjaunošanu reģiona rietumu daļā. Ieteikums nav iestrādāts. Sniegts skaidrojums, ka tas tiks ņemts vērā, strādājot ar pašvaldībām, aktualizējot projektu sarakstu. Projektu priekšlikumi veidojas no pašvaldību priekšlikumiem, kas ir lokāli, šajā jomā tādu nav. Projektu pielikums tiks aktualizēts;
- Investīciju plānā būtu jāiekļauj vairāk projektu, kuri nodrošinātu Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānos iekļauto pasākumu realizāciju. Ieteikums Programmā nav iestrādāts. Sniegts skaidrojums, ka tas tiks ņemts vērā strādājot ar pašvaldībām, aktualizējot projektu sarakstu. Projektu priekšlikumi veidojas no pašvaldību priekšlikumiem. Reģiona un pašvaldību projektu pielikumi tiks aktualizēti, izmantojot jaunus Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānus 2022.-2027.gadam.

¹² https://circwaste.fi/en-US/Circwaste/Regional_cooperation_network.

4.1.5.6. **Prioritāte** – Moderna un pieejama pakalpojumu sistēma:

- Energoefektivitātes prasību izvirzīšana būs. Veicot jaunu ēku būvniecību pārbūvi, jāizvirza energoefektivitātes prasības (nodrošinot atbilstību vismaz minimālajam energoefektivitātes līmenim). Jāņem vērā Programmas īstenošanas gaitā;
- Īstenot aprites ekonomikas principus publiskajā pārvaldē. Īstenojot pasākumus, kas saistīti ar pašvaldību un to iestāžu biroju un apmeklētāju telpu aprīkošanu, ieteicams ņemt vērā *“Rīcības plāna pārejai uz aprites ekonomiku 2020. – 2027.”* noteikto rīcības virzienu *“Ilgspējīgu biroja un koplietošanas telpu un citu resursu izmantošanas attīstība publiskajā pārvaldē”* un tajā plānotās rīcības. Jāņem vērā Programmas īstenošanas gaitā;
- Īstenot aprites ekonomikas principus publiskajā pārvaldē. Ieteicams papildināt rīcības/projektus ar pasākumiem, kas vērsti uz zaļā iepirkuma realizāciju pašvaldību sektorā, balstoties uz aprites ekonomikas principiem atbilstoši *“Rīcības plānam pārejai uz aprites ekonomiku 2020. – 2027.”*. Ieteikums iestrādāts Programmā. Pievienota jauna aktivitāte A 5.5.1.5. Aprites ekonomikas Rīcības plāna izstrāde.

4.1.6.7. **Prioritāte** – Kultūrvide un identitāte, aktīvas kopienas

- Energoefektivitātes prasību izvirzīšana būs. Veicot jaunu ēku būvniecību pārbūvi, jāizvirza energoefektivitātes prasības (nodrošinot atbilstību vismaz minimālajam energoefektivitātes līmenim). Jāņem vērā īstenošanas gaitā
- Prioritāte jāpapildina ar indikatoru – atjaunoto kultūrvēsturisko objektu skaits. Pašvaldību investīciju projektu sarakstā ir iekļauti daudzi projekti kultūrvēsturisko objektu atjaunošanai. Ieteikums ņemts vērā..

4.2. Birojs pozitīvi novērtē, ka plānošanas dokumenta izstrāde un tā Stratēģiskais novērtējums ir veikts paralēli, tādējādi Programmā jau secīgi tiek iestrādāti Izstrādātājas ieteikumi plānošanas dokumenta uzlabošanai vai arī tiek paredzēti ņemt vērā, izstrādājot pašvaldību attīstības programmas. Birojs secina, ka plānošanas dokumentam ir noteiktas prioritātes, rīcības virzieni un plānotie uzdevumi/aktivitātes, bet plānošanas dokumentā netiek noteikti konkrēti projekti. Līdz ar to Vides pārskatā ieteiktie priekšlikumi Programmas īstenošanas iespējamo ietekmju mazināšanai attiecībā uz plānotajiem pasākumiem ir atbilstoši Programmā ietvertajai informācijai. Vienlaikus Birojs vērš uzmanību tam, lai arī ar Programmu netiek noteikti konkrēti investīciju projekti, bet nākotnē atbalstāmie projekti var būt saistīti arī ar objektiem, kuriem atbilstoši Novērtējuma likumā noteiktajam jāveic sākotnējais izvērtējums un/vai ietekmes uz vidi novērtējums vai ietekmes uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamām dabas teritorijām (*Natura 2000*) novērtējuma procedūra. Vienlaicīgi pašvaldību attīstības plānošanas dokumenti ir tiešā veidā pakārtoti plānošanas reģionu attīstības plānošanas dokumentiem, līdz ar to Zemgales plānošanas reģionā esošajām pašvaldībām būtu jāņem vērā

turpmākajā teritoriju attīstības plānošanā jau Programmas Vides pārskatā identificētos esošos vides riskus un ieteikumus, kā arī Biroja šā atzinuma 2.2. punktā ar apakšpunktiem konstatētos būtiskākos vides aspektus, kuriem īpaši jāpievērš uzmanība, lai nepieļautu vides kvalitātes pasliktināšanos, bet sekmētu esošās situācijas uzlabošanos.

5. Iespējamie kompensēšanas pasākumi

Saskaņā ar Novērtējuma likuma 43. pantu paredzēto darbību atļauj veikt vai plānošanas dokumentu īstenot, ja tas negatīvi neietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (*Natura 2000*) ekoloģiskās funkcijas, integritāti un nav pretrunā ar tās izveidošanas un aizsardzības mērķiem. Ja paredzētā darbība vai plānošanas dokumenta īstenošana negatīvi ietekmē *Natura 2000* teritoriju, darbību atļauj veikt vai dokumentu īstenot tikai tādos gadījumos, kad tas ir vienīgais risinājums nozīmīgu sabiedrības sociālo vai ekonomisko interešu apmierināšanai un tajā ir ietverti kompensējoši pasākumi *Natura 2000* teritoriju tīklam.

Zemgales plānošanas reģiona Programma nav izstrādāta ar tādu detalizācijas pakāpi, lai precīzi noteiktu, vai īstenojamās aktivitātes un pasākumi ietver tādas rīcības, kuru rezultātā tieši negatīvi tiktu ietekmētas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas *Natura 2000*. Tomēr atbilstoši Vides pārskatā norādītajam, piemēram, transporta infrastruktūras jomā vai konkrētu uzņēmējdarbības projektu attīstības gadījumā, ir iespējams, ka tie var ietekmēt *Natura 2000* teritorijas.

Birojs vērs uzmanību tam, ja, ieviešot Programmu, tiks konstatēta negatīva ietekme uz *Natura 2000* teritoriju, pasākumiem, kas šo ietekmi radīs, ir piemērojami kompensējošie pasākumi atbilstoši Ministru kabineta 2006. gada 18. jūlija noteikumu Nr. 594 "*Noteikumi par kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) tīklam, to piemērošanas kārtību un prasības ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai*" prasībām.

6. Pārrobežu ietekme

Vides pārskatā, ņemot vērā plānošanas dokumenta detalizācijas pakāpi un reģionālo tvērumu, būtiskas pārrobežu ietekmes nav identificētas. Programma ietver vairākus pasākumus, kuru īstenošanai identificēts starptautisko saistību izpildes veicināšanas potenciāls un potenciāla labvēlīga ietekme, to starpā pasākumi, kas vērsti uz ūdensteču kvalitātes stāvokļa uzlabošanu un SEG emisiju mazināšanu, kuri var būt ar netiešu pozitīvu pārrobežu ietekmi.

7. Paredzētie pasākumi monitoringa nodrošināšanai

Izstrādātājas vērtējumā Programmā paredzētie pasākumi būs reģionāla mēroga un ar ietekmi ilgstošā laika periodā, tādējādi monitoringa nodrošināšanai jāizmanto dati, kas norāda uz vides stāvokļa izmaiņu tendencēm, orientējoties uz starpposmu notikumiem, kā arī fokusējoties uz rezultātiem. Izstrādātāja, ņemot vērā izvērtētā plānošanas dokumenta saturu un tā ietekmes novērtējumu, rekomendē monitoringam izmantot indikatorus (kritērijus), kas sniegti Vides pārskata 2.1. nodaļā, piemēram, šādus indikatorus: CO₂ emisijas (t); atjaunojamo energoresursu īpatsvars no kopējā enerģijas patēriņa (%); sadzīvē radītais atkritumu daudzums (t); kopējais apglabāto sadzīves atkritumu daudzums (t); kopējais pārstrādātais

sadzīves atkritumu apjoms (t); trokšņa piesārņojums no transporta (diskomfortam pakļauto iedzīvotāju skaits); īstenotie pasākumi trokšņa ietekmes samazināšanai; īpaši aizsargājamo dabas teritoriju platība (ha); dabas pieminekļus skaits (%) un mikroliegumu kopskaits ar definētiem aizsardzības mērķiem un apsaimniekošanas plāniem; invazīvo sugu ietekmētās dabisko vai daļēji dabisko ekosistēmu platības (ha); pārveidotu ūdensteču kopgarums (km); augstai un labai ekoloģiskai kvalitātei atbilstošu ūdensobjektu īpatsvars (%); kanalizācijas sistēmas pieejamība (%); ūdensapgādes pakalpojumu pieejamība (%); attīrīto notekūdeņu īpatsvars (%); attīrīto piesārņoto vietu platība (ha) u.c.

Biroja vērtējumā Programmas vides novērtējumā izmantotie indikatori būtu jāintegrē arī potenciāli atbalstāmo investīciju projektu līmenī.

II Vides pārskata sabiedriskā apspriešana

Atbilstoši Noteikumu Nr. 157 noteiktajām prasībām paziņojums par sabiedrisko apspriešanu plānošanas dokumentam un tā Vides pārskatam tika publicēts laikrakstos "*Bauskas dzīve*", "*Zemgales ziņas*", "*Brīvā Daugava*", "*Staburags*", Zemgales plānošanas reģiona tīmekļa vietnē: <https://www.zemgale.lv/>, kā arī plānošanas reģiona novadu un Biroja tīmekļa vietnēs.

Ar plānošanas dokumentu un Vides pārskata projektu varēja iepazīties <https://www.zemgale.lv/> un www.environment.lv. Sabiedriskā apspriešana notika laika posmā no 2021. gada 1. oktobra līdz 2021. gada 1. novembrim. Sabiedriskās apspriešanas sanāksme notika 2021. gada 12. oktobrī plkst. 10.00 Zoom platformā. Vides pārskata un plānošanas dokumentu projekti, kā arī video prezentācija tika publicēti Zemgales plānošanas reģiona lv tīmekļa vietnē: <https://www.zemgale.lv/>.

Vides pārskatā aprakstīta Programmas un Vides pārskata sabiedriskās apspriešanas gaita. Vides pārskata sagatavošanas laikā notikušas konsultācijas ar Valsts vides dienestu, Dabas aizsardzības pārvaldi un Veselības inspekciju. Konsultācijas ar kompetentajām institūcijām tikušas uzsāktas laicīgi, institūcijām un sabiedrībai tikusi dota iespēja pilnā mērā izteikt savu viedokli par plānošanas dokumentu un Vides pārskatu.

Vides pārskata un plānošanas dokumenta projekti atzinumu saņemšanai tika nosūtīti šādām institūcijām: Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, Latvijas Republikas Veselības ministrijai, Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijai, Latvijas Republikas Satiksmes ministrijai, Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijai, Vides konsultatīvajai padomei, Dabas aizsardzības pārvaldei un Valsts vides dienestam. Atzinumi/komentāri par Vides pārskatu saņemti no Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, Dabas aizsardzības pārvaldes, Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijai un Latvijas Republikas Satiksmes ministrijai. Institūcijām nav būtisku iebildumu par izstrādāto Programmu un Vides pārskatu un ir tos konceptuāli atbalstījušas. Sabiedriskās apspriešanas laikā netika saņemti sabiedrības komentāri par Vides pārskatu. Kopsavilkums par saņemtajiem komentāriem un atbildes uz tiem apkopoti Vides pārskata 2.2. tabulā.

Izvērtētā dokumentācija:

Zemgales plānošanas reģiona attīstības programma 2021.-2027. gadam un tās Vides pārskats.

Piemērotās tiesību normas:

1. Aizsargjoslu likums.
2. Atkritumu apsaimniekošanas likuma 5. pants.
3. Likums *“Par ietekmes uz vidi novērtējumu”*.
4. Likuma *“Par piesārņojumu”*.
5. Ūdens apsaimniekošanas likuma 5. pants.
6. Teritorijas attīstības plānošanas likums.
7. Ministru kabineta 2002. gada 22. janvāra noteikumi Nr. 34 *“Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī”*.
8. Ministru kabineta 2002. gada 13. decembra noteikumi Nr. 118 *“Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”*.
9. Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumu Nr.157 *“Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”* III, IV, V, VI, VII, VIII daļa.
10. Ministru kabineta 2009. gada 3. novembra noteikumi Nr. 1290 *“Noteikumi par gaisa kvalitāti”*.
11. Ministru kabineta 2014. gada 24. janvāra noteikumi Nr. 16 *“Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība”*.

Biroja viedoklis:

Atbilstoši Novērtējuma likuma 23.⁵ panta sestās un septītās daļas prasībām Birojs konstatē:

- 1. Programmas Vides pārskats kopumā atbilst normatīvo aktu prasībām, tajā ietverti secinājumi par vides problēmām un nepieciešamajiem risinājumiem to novēršanai, kas izstrādāti tādā detalizācijā, kādu pieļauj plānošanas dokumenta detalizācija un veiktā izpēte. Izstrādājot Zemgales plānošanas reģiona pašvaldību attīstības plānošanas dokumentus, ņemams vērā šajā Biroja atzinumā (2.2. punktā ar apakšpunktiem) un Vides pārskatā norādītais.**
- 2. Lai konstatētu Programmas īstenošanas radīto tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi, Zemgales plānošanas reģionam vismaz vienu reizi plānošanas periodā (2027. gadā) jāizstrādā monitoringa ziņojums un jāiesniedz (arī elektroniskā veidā) Birojā.**

Birojs vērš uzmanību, ka Zemgales plānošanas reģionam atbilstoši Noteikumu Nr. 157 27. punktā noteiktajam jāsaņem informatīvais ziņojums par to, kā plānošanas dokumentā integrēti vides apsvērumi, kā ņemts vērā Vides pārskats, Biroja atzinums un sabiedriskās apspriešanas rezultāti, jāsniedz izvēlēta risinājuma pamatojums un jānorāda pasākumi ietekmes monitoringam. Atbilstoši Noteikumu Nr. 157 28. un 29. punktā noteiktajam jāsaņem un jāpublicē arī paziņojums par plānošanas dokumenta pieņemšanu.

Direktore
Avdejanova

(paraksts*)

D.

**Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu*

Atzinums nosūtīts:

- Zemgales plānošanas reģionam, *E.Adresē*.